

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

6

6

Κ. ΜΑΛΕΑ

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΛΑΪΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Ι. Ν. ΣΙΔΕΡΗ

1929

Δραχ. 80

ΑΤΟΣ

ΡΗ

NC
800
M354
1929
c.1

Α.Α.527

Βιβλιοθήκη
ΤΕΛΛΟΓΛΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.
Κωδ 000.23/1929

0640012845

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΙΣ ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΑ ΑΥΤΟΤΕΛΗ ΤΕΥΧΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ἐκ τῶν κ. κ. Ι. Π. ΔΟΑΝΙΔΟΥ προέδρου, Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν,
ΣΩΚΡΑΤ. ΚΟΥΓΕΑ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ΣΤΙΛΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ καθηγητοῦ
τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μελῶν, καὶ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ γραμματέως.

Κ. ΜΑΛΕΑ

ΕΙΚΟΝΕΣ
ΛΑΪΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 46.

ΑΤ

02454/ΜΑΑ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

6

6

Κ. ΜΑΛΕΑ

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΛΑΪΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Βιβλιοθήκη
ΤΕΛΛΟΓΛΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.
Κωδ.....

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΟΛΗΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Ι. Ν. ΣΙΔΕΡΗ

1929

Τὴν Συλλογὴν ταύτην «Εἰκόνων Λαϊκῆς Ἀρχιτεκτονικῆς»
παρέδωκεν ἑτοιμον πρὸς ἔκδοσιν μετὰ τοῦ Προλόγου ὁ ἀεί-
μνηστος **Κ. ΜΑΛΕΑΣ** ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐποπτεύ-
σας καὶ εἰς τὴν φιλοτέχνησιν τῶν τοιχῶμων καὶ μονοχρῶμων
πλακῶν ὑπὸ τοῦ ἐργαστηρίου Εὐαγγέλου Χαλκιοπούλου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ΣΥΛΛΟΓΗ αυτή αποτελεί ό,τι από τα ταξίδια μου τῆς τέχνης ως ζωγράφος ἔτυχε νὰ σχεδιάσω στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ σὰν γνώστης βλέποντας τὴ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ μὲ συνέπαιρνε ἢ ἀγνόητα καὶ ἢ ἀφέλεια τῶν μορφῶν της. Ἔτσι ἔλαχε στὴ συλλογὴ αὐτὴ ὁ διπλὸς σκοπὸς τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ποὺ ἐσπούδασα κάποτε καὶ ἀγαπῶ σὰν μιὰ τέχνη, ποὺ τῆς ἀξίζει. Βέβαια ἀπὸ τὴ συλλογὴ αὐτὴ λείπουν οἱ κατόψεις καὶ οἱ λεπτομέρειες, καὶ αὐτὸ εἶναι, ὅπως ἔξομολογήθηκα, γιατί δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ἀρχιτέκτονα ἀλλὰ ἐνὸς ζωγράφου.

Ἡ ἔλλειψις ὅμως αὐτὴ δὲν ἐπηρεάζει τὴν σημασία, ποὺμποροῦν νὰ ἔχουν ἀπὸ καθαρὰ καλαισθητικὴ ὄψη τὰ σχέδια αὐτά, ποὺ δείχνουν τὸ ἐξωτερικὸ ἢ τὴ σύνθεση πολλῶν σπιτιῶν στὰ νησιά μας ἢ στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ στὴν Πελοπόννησο.

Ἐχω ἰδῆ στὰ ταξίδια μου στὴν Αἴγυπτο, ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἕως τὴν ἄνω Αἴγυπτο σὲ 1000 χιλιόμετρα βάθος, τὴ λαϊκὴ τέχνη τῶν Ἀραβῶν, ποὺ μᾶς μετέδωσε τὴ χάρη, τὴν ἀπλότητα, τὴν εἰλικρίνεια, τὴν ἔκφραση, τὴ χαρὰ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχτισαν, ποὺ ἐσκόλισαν, ποὺ ἐζωγράρισαν τὰ σπίτια των.

Ἡ λαϊκὴ τέχνη, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ παιδί, ἀπὸ τὸν ἄγριο, ἀπὸ τὸ χωριάτη, σταματᾷ στὸν ἀστὸ, δηλαδὴ στὸν διαβασμένον ἄνθρωπο, ποὺ εἶναι ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν βιομηχανισμό, ποὺ, μὴ ἔχοντας τὴ δύναμη τοῦ χρήματος, δὲν μπορεῖ καλὰ-καλὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ σοφοὺς τεχνίτες. Ἔτσι δημιουργεῖται ἢ ἀρχοντοχωριάτικη τέχνη, ἢ τέχνη γιὰ τὴ μόδα, γιὰ τὴν ἐπίδειξη, ἢ βιομηχανικὴ τέχνη, ποὺ γίνεται ἀπὸ ἄμαθους ἐργολάβους καὶ ποὺ προσφέρεται σὲ ἀκαλαίσθητους ἀστούς.

Τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, ποὺ ἐξακολουθοῦμε νὰ μαζεύουμε στὲς βιβλιοθήκες καὶ στ' ἀρχεῖα μας, ἀφοῦ ἔκαμαν τὴν ἐπίδρασή τους στοὺς πρώτους ποιητὰς μας καὶ τοὺς λογοτέχνες μας, μᾶς χρησίμεψαν ἀκόμα γιὰ νὰ βροῦμε τὸ ζωντανὸ δρόμο τῆς τέχνης ἀντὶ νὰ προσφεύγωμε στὰ περασμένα.

Ἔτσι τὸ γνῶρισμα τῆς λαϊκῆς ποιήσεως μᾶς ἔκαμε κι' αὐτὸ τὸ μεγάλο καλὸ, νὰ μᾶς μπάσῃ στὸ μόνον δρόμο, ποὺ ὁδηγᾷε στὴ δημιουργία τῆς τέχνης, ὅταν παρουσιασθῇ ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης.

Ἡ λαϊκὴ μας ἀρχιτεκτονικὴ μοῦ δίνει τὴν τιμὴ καὶ τὴ χαρὰ, πὼς ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπαρχὴ ποὺ γίνεται, θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ θὰ γεμίσῃ βιβλιοθήκες. Θὰ γνωρισθῇ ἢ τέχνη τοῦ λαοῦ, ποὺ ἔζησε καὶ σχηματίστηκε μέσα στὴν ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ στὸ ἑλληνικὸ κλίμα. Ἔτσι θὰ μᾶς φέρῃ σ' ἐπαφὴ μὲ τὲς πραγματικότητες ἐκεῖνες, ποὺ εἶναι ὀργανικὲς καὶ πρωταρχικὲς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς τέχνης εἴτε λαϊκὴ λέγεται εἴτε σοφὴ.

*
* *

Ἡ συλλογὴ αὐτὴ τῆς λαϊκῆς τέχνης μὲ προορισμὸ πλουτισμοῦ τῆς Λαογραφικῆς Βιβλιοθήκης, προσφερόμενη σὰν καλλιτεχνικὴ τροφή, θὰ ἐμπνεύσῃ ἐκείνους, ποὺ θὰμποροῦν νὰ μετουσιώσουν τὸ κάθε τι σὲ δημιουργία, ἢ ὁποῖα ὅμως, δυστυχῶς, εἶναι ζήτημα ἰδιοφυΐας. Σὲ μιὰ χώρα ἂν καὶ ὅλα συνολικὰ συντελοῦν γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς τέχνης, μόνον ἢ ἔλευση τοῦ ἐξαιρετικοῦ τεχνίτη συνθέτει, πλουτίζει, δημιουργεῖ καὶ μεταποιεῖ δημιουργικὰ καὶ ἀνείπωτα τὸν κόσμον της. Τὸ ζήτημα τῆς τέχνης αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι τὸ κύριον ζήτημα καὶ ἢ προσοχὴ τῶν ταγμένων νὰ φωτίσουν ἢ νὰ διδάξουν τοὺς νέους πρέπει νὰ καθοδηγῆται ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας μὲ τὴν ἐμπνευση τῆς ζωῆς, ποὺ διαμορφώνει καὶ δημιουργεῖ ἀέναα.

Ἐκεῖνο, ποὺ εἶπε ὁ Goethe γιὰ τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, πὼς ἔχουν τ' ἀχνάρια ἀρχαίας τραγωδίας, τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ λεχθῇ καὶ γιὰ τὴ λαϊκὴ μας τέχνη, ποὺ ἔχει τὸ κόψιμο ἀρχαίων μνημείων. Ἄς μελετηθῇ ὅμως μὲ νοῦ, μ' ἐλευθερία, μ' ἐμβάθυνση, ὅπως κάθε ἄλλη τέχνη ἀξία τοῦ ὀνόματός της.

Ὁ κοσμητὴς δὲν ρητορεύει μὲ τὰ γνωστὰ στολίδια, ποὺ μαζεύει ἀπὸ ἄλλους ὁμοτέχνους : ὁ κοσμη-

τῆς πρέπει νὰ μᾶς δώσῃ τὰ δικά του δημιουργήματα καὶ ὄχι θεματογραφώντας τὰ βυζαντινά, τὰ λαϊκὰ ἢ κάθε ἄλλο ρυθμὸ μιᾶς ἐποχῆς.

Χωρὶς τὴν κοσμητικὴν δὲν γίνεται ἀρχιτεκτονικὴ. Πολλοὶ ἀρχιτέκτονες ἢ ζωγράφοι νομίζουν ὅτι ἀντιγράφοντας ἢ μαζεύοντας σὰν τὲς μέλισσες τὸ κάθε τί, ποὺ τοὺς ἀρέσει ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων, κάνουν προσωπικὴ δημιουργία συνθέτοντας ξένους θησαυρούς. Μεγαλύτερη ἀφέλεια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ υπάρξῃ. Στὸν τόπο μας λείπει τὸ βασικόν, λείπει Σχολὴ Κοσμητικῶν Τεχνῶν, δηλαδὴ Σχολὴ ποὺ νὰ μαθαίνουν νὰ δημιουργοῦν συνθέσεις κοσμητικὰς στὴ ζωγραφικὴ, στὴ γλυπτικὴ καὶ στὴν ἀρχιτεκτονικὴ.

Ὁ σκοπὸς τῆς μαθήσεως δὲν εἶναι μιμητικὸς ἀλλὰ δημιουργικὸς, εἶναι μύησις στὸ νὰ μάθωμε νὰ μελετοῦμε γιὰ νὰ ξεχυθοῦν οἱ δημιουργικὰς μας ιδιότητες, ποὺ θὰ προσφέρουν τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο βγαλμένο ἀπὸ τὴν προσωπικότητά μας τὴν ταπεινὴ ἢ τὴ δυνατὴ.

Ἡ ἀσχημοσύνη νὰ φοβώμαστε νὰ παρουσιάσωμε γυμνόν, ἢ ἀξιοσύνη σὲ μασκάρεμα λαϊκόν, βυζαντινόν ἢ ἀρχαῖον ἐλληνικόν εἶναι ἡ ἴδια ἀξιοθρήνητη ὑπόθεση.

Θὰ προσθέσω πὼς ἡ λαϊκὴ τέχνη εἶναι ἡ ἀκαλλιέργητη ἀνθρώπινη δημιουργία, ποὺ δὲν μαθαίνεται στὰ σχολεῖα, ποὺ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὸ δημιουργικὸ πάθος τῶν αἰσθημάτων καὶ ὁρμῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἔχει τὴν εἰλικρίνεια τῆς ἐκφράσεως ἀλλὰ καὶ τὴ μονοτονία τῆς ἐπαναλήψεως, ποὺ διατηρεῖται ὅμως πάντα στὸ πρωτόγονο ἀκαλλιέργητο ἐπίπεδο χωρὶς νὰ μπορῇ ν' ἀπλωθῇ ὁ ὀρίζοντάς της. Καὶ ὅμως σὲ κάθε σκαλοπατί τῆς ἀνθρώπινης δημιουργίας, ποὺ λέγεται τέχνη, ὁ ἄνθρωπος ἔχει νὰ ὠφεληθῇ καὶ νὰ διδαχθῇ, γιὰτὶ κάθε προσπάθεια εἶναι καὶ μιὰ χαρὰ κ' ἓνα πάτημα πρὸς τὰ ἐμπρός.

* * *

Θὰ ἔλθω τώρα στὴ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ στὸν τόπο μας δὲν μπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ὀλότελα λαϊκὴ. Καθ' ἑαυτὸ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ εἶχαμε ἀλλοῦ σὲ λαοὺς πρωτόγονους ἀκόμα ὅπως τὰ χωριά τῆς Αἰγύπτου μὲ τὰ χωματένια σπίτια τους καὶ τὰ νεκροταφεῖα τους, ὅπου ὑπάρχει ἓνας ἀληθινὸς θησαυρὸς λαϊκῆς πλαστικῆς δημιουργίας. Καὶ στὰ νησιά μας κατὰ δεύτερο λόγο. Παράδειγμα οἱ καπνοδόχες τῆς Νάξου μὲ τὴν ἀπέραντη ποικιλία ἐφευρετικότητος καὶ δημιουργίας, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ δώσουν ἀφορμὴ σὲ ἰδιαίτερη μελέτη. Στὴ Σαντορίνη καὶ στὴ Νάξο, ποὺ γινώρισκα, ἐκεῖ νομίζω πὼς βρίσκεται ἡ καθ' αὐτὸ ἀμόλυπη λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ μας. Στὴ Μυτιλήνη, στὴν Πελοπόννησο, στὴ Στερεὰ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἶναι γεμάτη μὲ ἐπίδραση διαφόρων ἐποχῶν, ὅσο καὶ ἂν ἐξεχάστηκαν πολλὰς φορὰς οἱ αὐστηρὲς παραδόσεις τῆς βυζαντινῆς, τῆς φράγκικης καὶ τῆς τουρκικῆς ἢ ἀράβικης. Σὲ ὅλες αὐτὰς τὰς μεταποιήσεις, σὲ ὅλες τὰς παραφθορὰς ὑπάρχει ἀμείωτο τὸ καλλιτεχνικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σύνθεση ὅλων τῶν στοιχείων, γιὰ τὴν μεταμόρφωση τῶν ρυθμῶν, γιὰ τὴν εὕρεση νέων στοιχείων καὶ γιὰ τὴν ἀπλοϊκότητα καὶ τὴν ἀγάπη, ποὺ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ χτίσῃ τὸ σπίτι του καὶ νὰ τὸ στολίσῃ. Ὅταν μεταποιῇ ἡ λαϊκὴ τέχνη, ὅταν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰ σοφὰ ἔργα, δὲν μπορεῖ οὔτε κἂν ν' ἀντιγράψῃ. Ἡ ἀγραμματοσύνη της, ἡ ἀδυναμία της κάνουν τὴ φυσικὴ της ἀρετὴ. Ὅπως ἓνα παιδί τριῶν χρόνων δὲν μπορεῖ νὰ μετρήσῃ περισσότερα ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 3-4, ἔτσι καὶ ἡ λαϊκὴ ψυχὴ δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ περισσότερὸ ἀπὸ τὴν περιοχὴ της, δὲν νοιώθει ὀλότελα τὴν ἄλλη τέχνη, καὶ νὰ τὴν ἀντιγράψῃ ἀκόμα δὲν μπορεῖ. Παράδειγμα ἡ Βρύση τῶν Καλογραιῶν Ναυπλίου σ' αὐτὴ τὴ Συλλογὴ. Ἐκεῖ ὁ τεχνίτης ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴ σοφὴ τέχνη καὶ ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν μιμηθῇ τὴν ἐρμήνευσε μὲ τὰ σχήματα καὶ τὴν ἐκφρασὴ τῆ λαϊκῆς. Καὶ οἱ λαϊκοὶ τεχνίτες εἶναι σπάνιοι σ' ἓναν τόπο ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι τεχνίτες εἶναι σπάνια λουλουδία, ποὺ βγαίνουν κάθε τόσο. Τὸ καλλιτεχνικὸ πάθος διευθύνει ὅλους τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἢ τοὺς καλλιεργημένους. Τὸ πέρασμα τῆς ζωῆς, ποὺ ἔλαχε νὰ ξεχειλίξῃ σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους, μεταμορφώνεται σὲ τέχνη. Ὁ ἐργολάβος σπιτιῶν, ποὺ θέλει νὰ βγάλῃ χρήματα, δὲν μπορεῖ φυσικὰ νὰ κάμῃ ἔργο τέχνης, γιὰτὶ ἡ μόνη του πρόθεσις εἶναι αὐτὴ. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ κάθε τεχνίτη, ποὺ ἔχει μόνο γιὰ βιοποριστικὴ ἀνάγκη τὴν τέχνην του χωρὶς τὴ φωτιὰ τῆς τέχνης.

* * *

Ελλάδα

Ἡ ἔλλειψη ἐπιλογῆς τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἐπιδίδονται στὴν τέχνη, ἢ πέραση μερικῶν, ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε κἀν τὰ ἐξωτερικὰ προσόντα τῆς τέχνης, τὸ ξεγέλασμα τῶν πολλῶν στὰ ἐπιφανειακὰ φαινόμενα, οἱ ματαιότητες τῶν ἀκαλαίσθητων καὶ πρὸ πάντων ἢ διαφθορά, ποὺ φέρνουν οἱ βιομήχανοι τεχνίτες, κάνουν ν' ἀργήσῃ ἢ κατανόησῃ τῆς ἀληθινῆς τέχνης, ποὺ ἔπρεπε νὰ μᾶς περικυκλώνη εἴτε ὡς λαϊκὴ εἴτε ὡς καλλιεργημένη. Εἶναι ὅμως ζήτημα ἂν ἡ λαϊκὴ τέχνη μπορῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ χωρὶς νὰ βιομηχανοποιηθῇ. Παράδειγμα τὰ χαλιά, οἱ κιουτάχιες, οἱ νταντέλες καὶ τὰ κεντήματα. Εἶναι ἄλλο πρᾶμα νὰ κεντᾶ τὸ κορίτσι γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιὰ τὸ προικὸ του, γιὰ τὸ σπίτι του, καὶ ἄλλο γιὰ νὰ τὸ πουλήσῃ. Αὐτὸ μποροῦσε νὰ γίνῃ ἂν τὸ κορίτσι εἶχε τὸ πάθος τοῦ δημιουργικοῦ κεντήματος καὶ τὴ μανία τῆς τέχνης. Βέβαια στὰ χωριά μποροῦσαν νὰ ξεδιαλεχτοῦν μερικὲς γυναῖκες, μερικὲς κόρες, ποὺ θὰ εἶχαν παρόμοιες ἐξαιρετικὲς διαθέσεις, κ' ἔτσι νὰ δημιουργηθῇ σὲ κάθε εἶδος μιὰ παραγωγὴ καθ' αὐτὸ καλλιτεχνικῆ. Ἀλλὰ σ' αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθῇ μιὰ φωτισμένη καλλιτεχνικὴ διεύθυνση, ποὺ ν' ἀφήνῃ τὴ λαϊκὴ δημιουργία ἐλεύθερη.

Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ μὴν πέσῃ σὲ ἐκβιομηχανισμό ἢ τέχνη, ὅταν γίνεται ἐπάγγελμα· ἐδῶ εἶναι ὁ σκόπελος. Παράδειγμα ὅλα τὰ ἀραβουργήματα τῆς Δαμασκοῦ, καὶ τόσες ἄλλες βιομηχανίες τῆς τέχνης. Ὅσο γιὰ τὴν ἰδέα πὼς ἡ λαϊκὴ τέχνη θὰ συντελέσῃ νὰ μορφώσωμε μιὰ νέα ἑλληνικὴ αἰσθητικὴ, ποὺ θὰ βοηθήσῃ νὰ δημιουργηθῇ ὁ πολιτισμὸς μας βγαλμένος ἀπὸ τὲς πραγματικὲς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, δὲν εἶναι ἀληθινὴ, γιατί ὅ,τι γίνεται μιὰ φορὰ στὴν τέχνη δὲν μεταγίνεται καὶ εἶναι μόνο μίμηση καὶ θεματογραφία. Πρέπει νὰ ξέρωμε πὼς ἡ τέχνη, ἀποτέλεσμα ἀνθρώπινο διαφόρων καταστάσεων τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ πέρασαν καὶ μᾶς ἄφησαν τὴν ἐξωτερικεύσῃ τους στὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα, δὲν μπορεῖ νὰ ξαναζήσῃ σὲ κάθε νέα περίπτωσιν τῆς ζωῆς, ποὺ ἀλλάζει τὲς περισσότερες φορὲς σὲ ὅλα τὰ δεδομένα τῆς καὶ στὲς ἀνάγκες τῆς, τὲς ὕλικες καὶ τὲς πνευματικὲς.

Μποροῦμε νὰ χτίσωμε σπίτια, χωριά, πόλεις βυζαντινῆς ἢ λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς, μὰ δὲν θὰ κάμωμε τέχνη, οὔτε πάλι ἕνας ἀνώτερος μορφωμένος ἀρχιτέκτων θὰ καταπιαστῇ ποτὲ παρόμοιες δοκιμές, γιατί εἶναι καταδικασμένες ἀπὸ τὴν πείρα ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴ λογικὴ, ἂν δὲν μπορέσῃ ἢ δημιουργήτῃρα ζωὴ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὸ καλλιτεχνικὸ ἐκεῖνο πάθος, ποὺ εἶναι τὸ περίσσευμα τῆς ἀνθρωπίνης περιουσίας, τῆς καθ' αὐτὸ ἀνθρώπινης ἐνέργειας καὶ ἢ οὐσίας τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας. Ἄν ἡ ζωὴ μας δὲν μελετηθῇ κατάβαθα καὶ δὲν αἰσθανώμαστε τὲς ὁμορφιᾶς τῆς, ἂν δὲν θαυμάζωμε καὶ δὲν ἐμπνεώμαστε ἀπὸ τὴ μεγάλη μήτρα τῆς Δημιουργίας καὶ ἀνοίγωμε τὸ παρελθὸν γιὰ νὰ κάμωμε τέχνη, εἴμαστε παιδάκια μαθητευόμενα καὶ προσηλωμένα στὴν ὀρθογραφία καὶ στὴ σύνταξιν τραυλισμένων φράσεων.

* * *

Ἡ ἐποχὴ μας, μιὰ ἐποχὴ ἀπλετου φωτὸς καὶ θαυμασμοῦ γιὰ ὅλες τὲς ἀληθινὲς τέχνες ἀπὸ τὴν ἄγρια ἕως τὴν πλέον σύγχρονη, ἀνήσυχη ὅσο εἶναι ἡ ζωὴ, ἀναζητᾶ, μαζεύει τοὺς θαυμασμοὺς τῆς, τοὺς τοποθετεῖ στὰ μουσεῖα, καὶ προβάλλει χίλια δυὸ ἐρωτήματα στὴν αἰώνια Σφίγγα, ποὺ ὀρθώνεται ὀλημερίς στὸ δρόμο μας....

Τὴ δημοσίευσιν τῆς Συλλογῆς αὐτῆς τῆς Λαϊκῆς Τέχνης θεωρῶ σὰν ἀπόδοσιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἄγνωστους τεχνίτες, ποὺ ἐργάστηκαν μέσα στὸ σύνολο τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ μᾶς δώσουν ὅ,τι καλύτερο εἶχαν. Καὶ ὅταν ἕνας λαὸς σέβεται, μελετᾶ, ἀγαπᾶ καὶ θαυμάζει τὴν τέχνην πρέπει νὰ ἐλπίζωμε πὼς θὰ δημιουργήσῃ ἀργὰ ἢ γλήγορα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΑΙΤΩΛΙΑ

- (3) Χωριάτισσες πουλήτρες ξύλων *(τοιχωμαία)*
5 Μεσολόγγι
6-7 Παλιά σπίτια στο Μεσολόγγι
8 Αιτωλικό
9 Τò πηγάδι του Πετροχωριού
10 Ἄλωνι στο Πετροχώρι
11-15 Σπίτια στο Κεφαλόβρυσσ
16 Βρύση κοντά στη λίμνη τῆς Τριγωνίδος

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

- (19) Σπίτι στη Μυτιλήνη *(τοιχωμαία)*
21 Σπίτι χωριάτικο με ἀποψη τῆς Μυτιλήνης
22 Παλιά σπίτια καὶ δρόμος στη Μυτιλήνη
23 Πύργος στη Μυτιλήνη
24 Πύργος ἀνατολίτικος στη Μυτιλήνη
25 Ταξιάρχης Μυτιλήνης
26 Τούρκικη Συνοικία
27 Παλιό τζαμί τῆς Μυτιλήνης

ΝΑΞΟΣ

- 31-35 Σπίτια στη Νάξο
36 Σπίτια στο Κάστρο τῆς Νάξου
37 Τò Παραπόρτι του Νέου Χωριού
38-39 Σπίτια στη Νάξο
40 Μητρόπολις Καθολικῶν καὶ δρόμος στη Νάξο
41 Ἀγροτικό ἀπλοϊκὸ σπίτι
42 Ἡ Φουντάνα τῆς Νάξου
43 Ἀγροικία Ναξιώτικη
44 Ἕνας φούρνος

ΔΙΑΦΟΡΑ

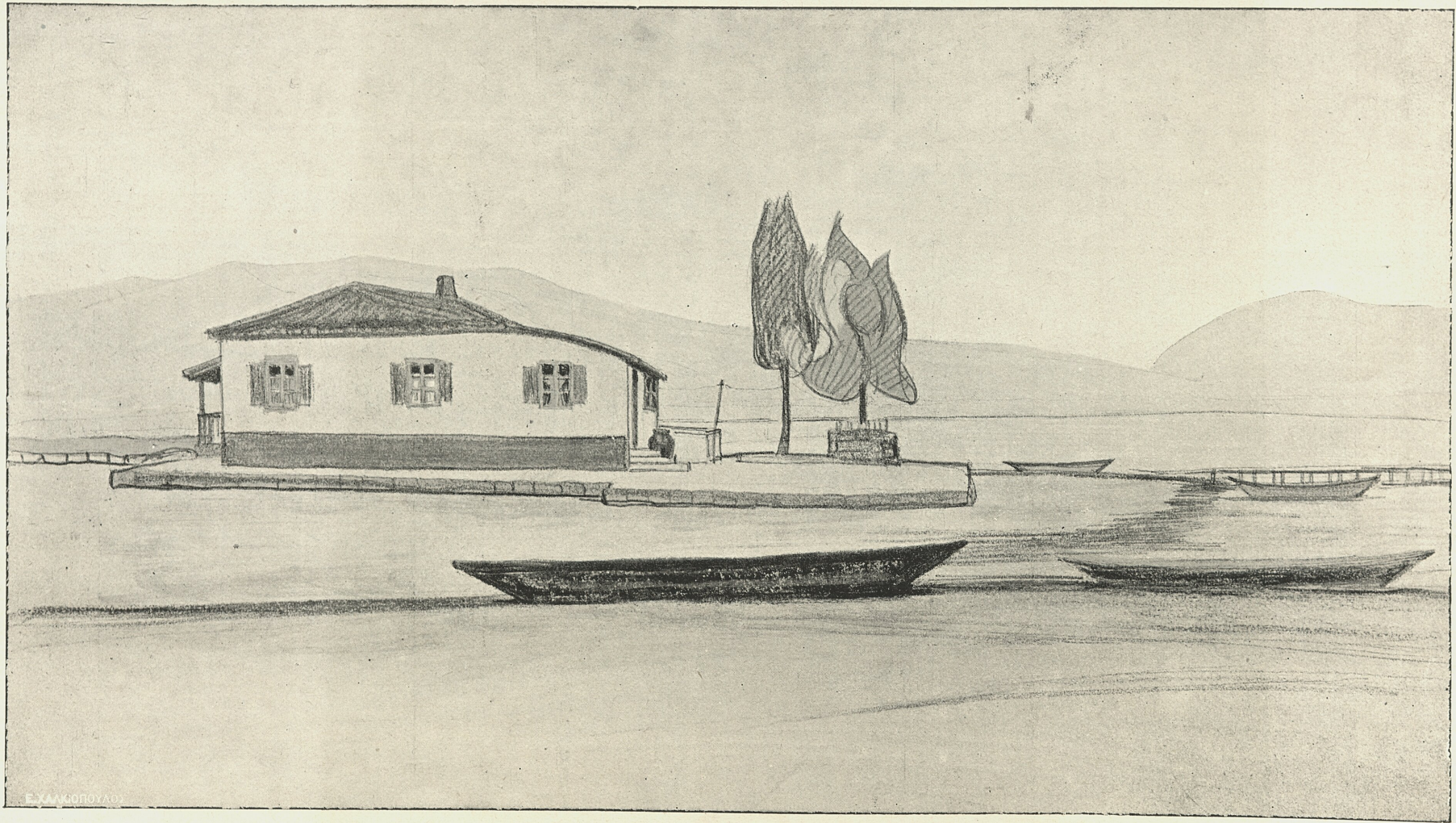
- 47 Σπίτι στη Σαντορίνη
48 Μύλος στη Σαντορίνη
49 Σπίτι καὶ θάλασσα στη Σαντορίνη
50 Σπίτια στη Μονεμβασιά
51 Βρύση Μονῆς Καλογραιῶν Ναυπλίου
52 Ἐξωκλήσι στὴν Πελοπόννησο
53 Σπίτι καὶ ἀυλόπορτα στὴν Ἀράχωβα
54 Σπίτι, βρύση καὶ δρόμος στὶς Μηλιές του Πηλίου.
55 Βρύση, φούρνος καὶ δρόμος στὶς Μηλιές του Πηλίου.
56 Λαϊκὸ κόσμημα ἀπὸ τοιχογραφία στὸν Πειραιᾶ.

ΑΙΤΩΛΙΑ

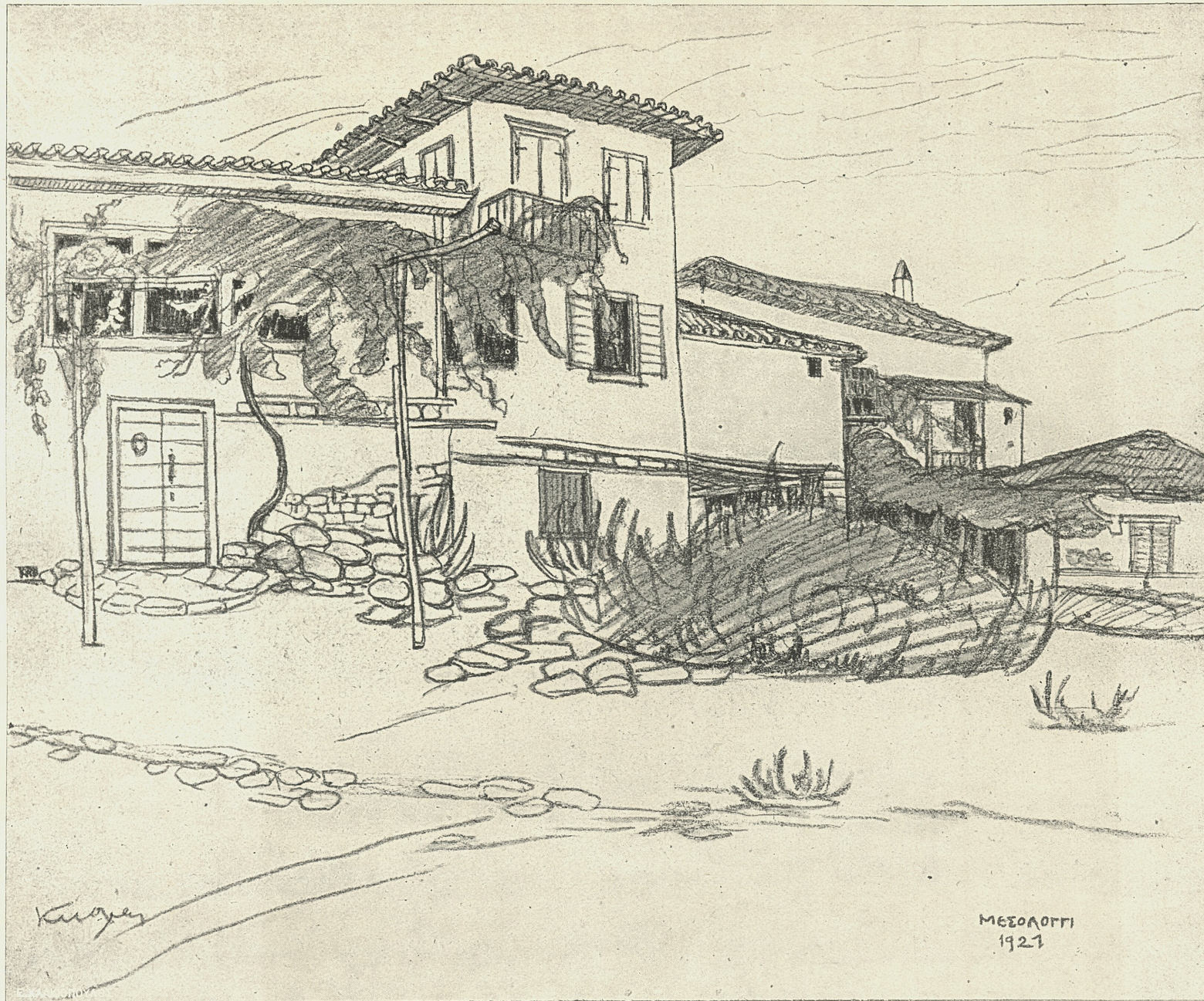

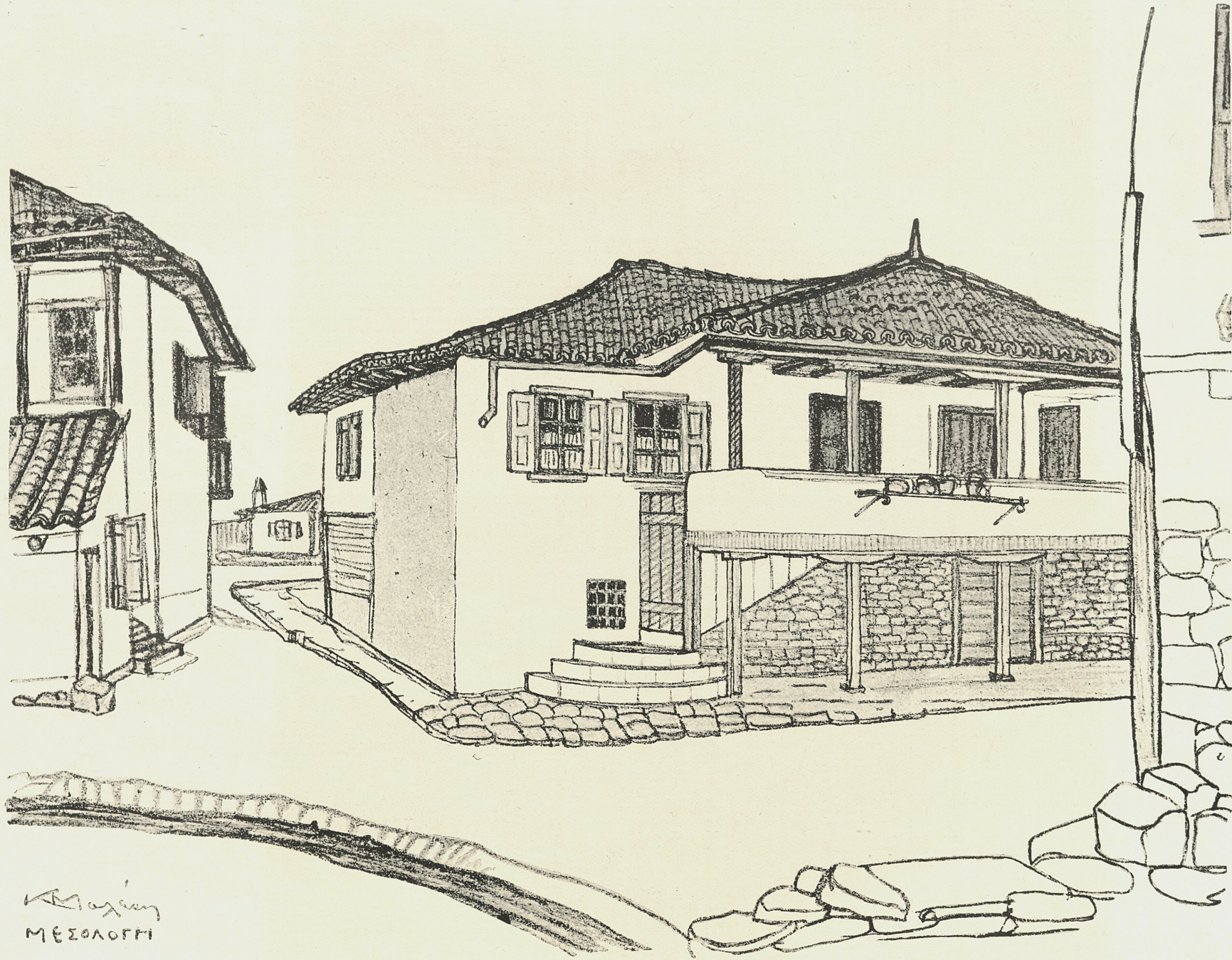

Б. А. КОЛОДЯКО

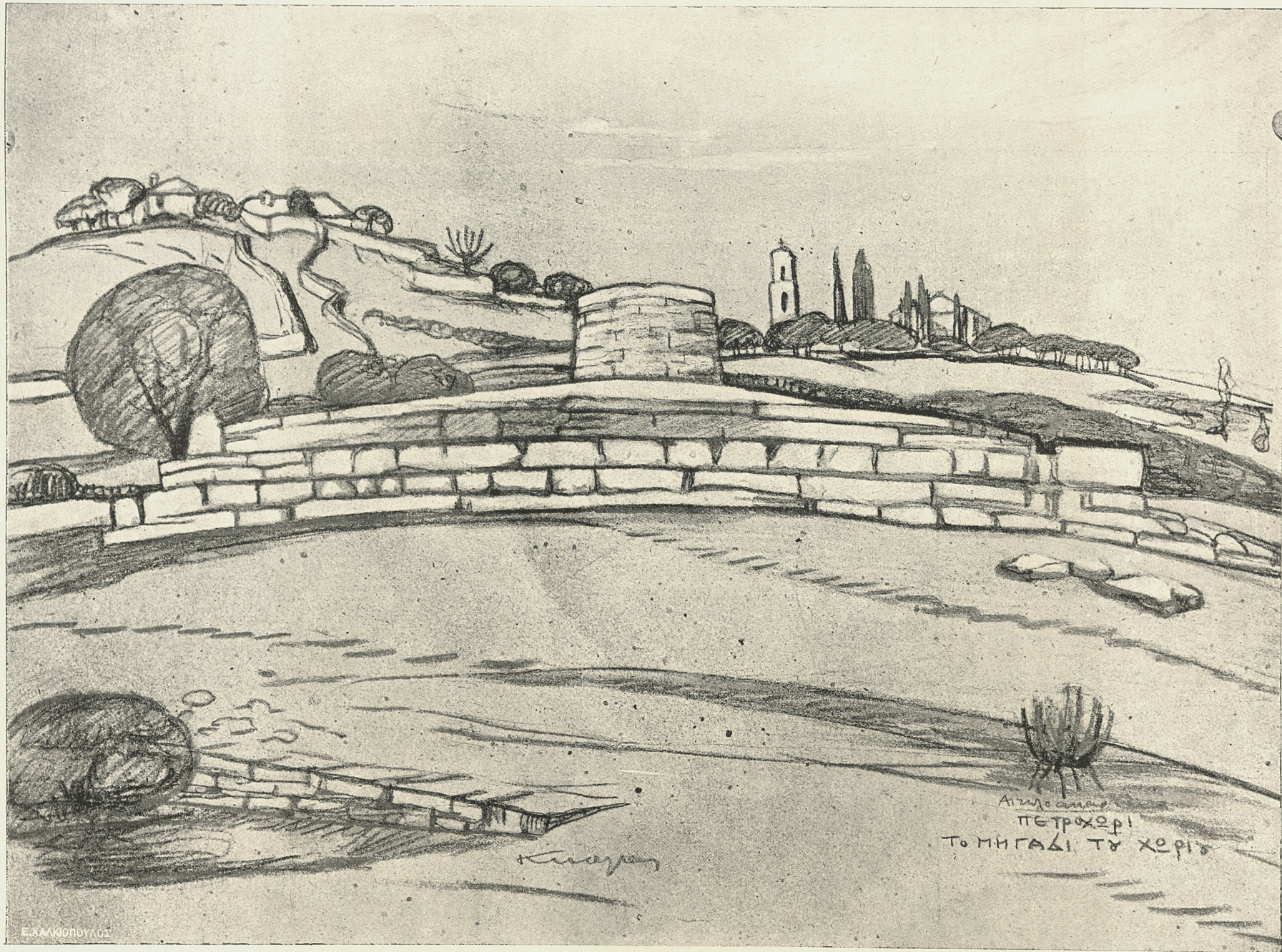
Kugler

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ
1927

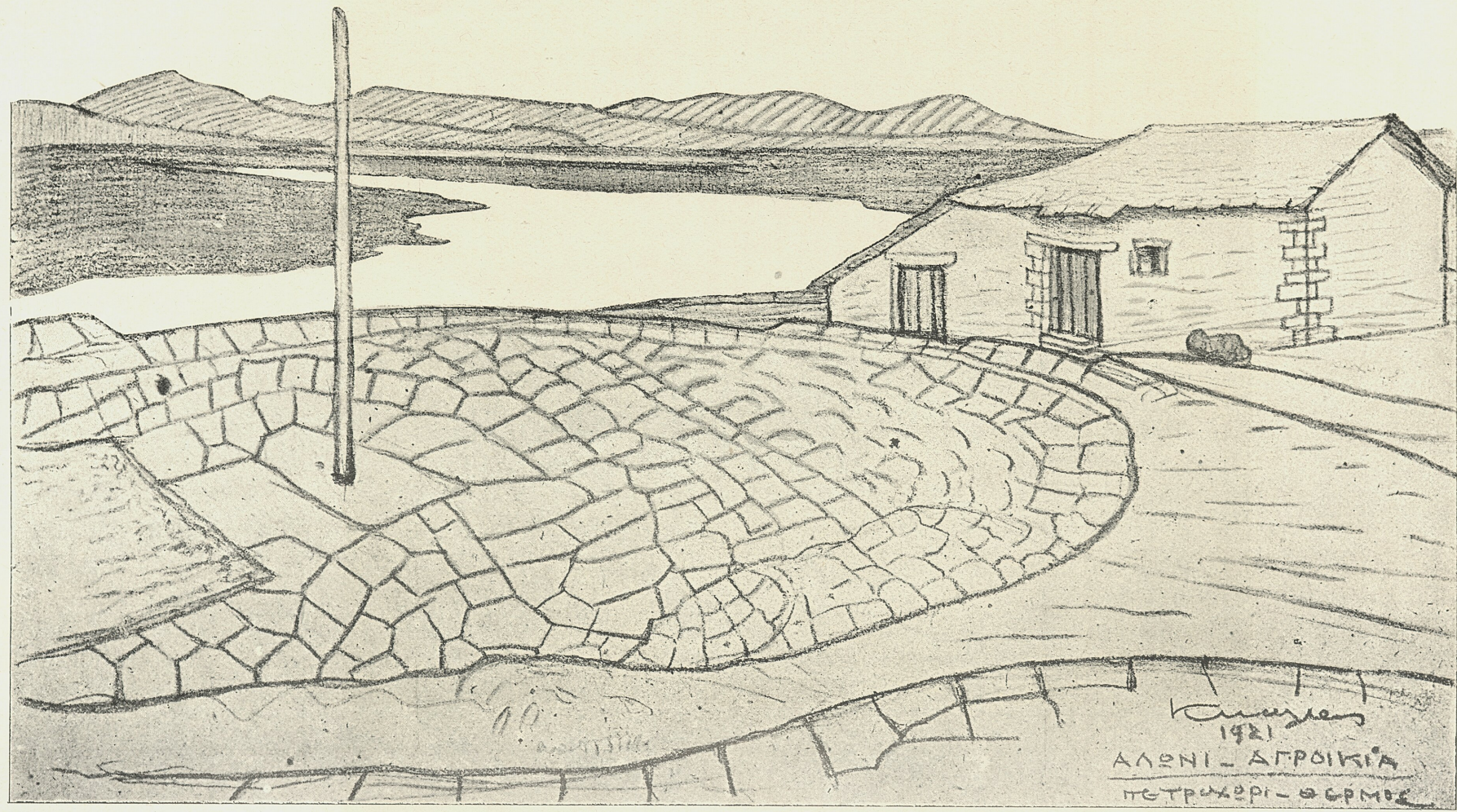

Κ. Μαζών
ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙ

Αιχμαλωτιστής
ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ
ΤΟ ΜΗΓΑΔΙ ΤΥ ΧΩΡΙΟΥ

Κουγιανός
1921
ΑΛΩΝΙ - ΑΓΡΟΙΚΙΑ
ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ - ΘΕΣΣΑΛΙΑ

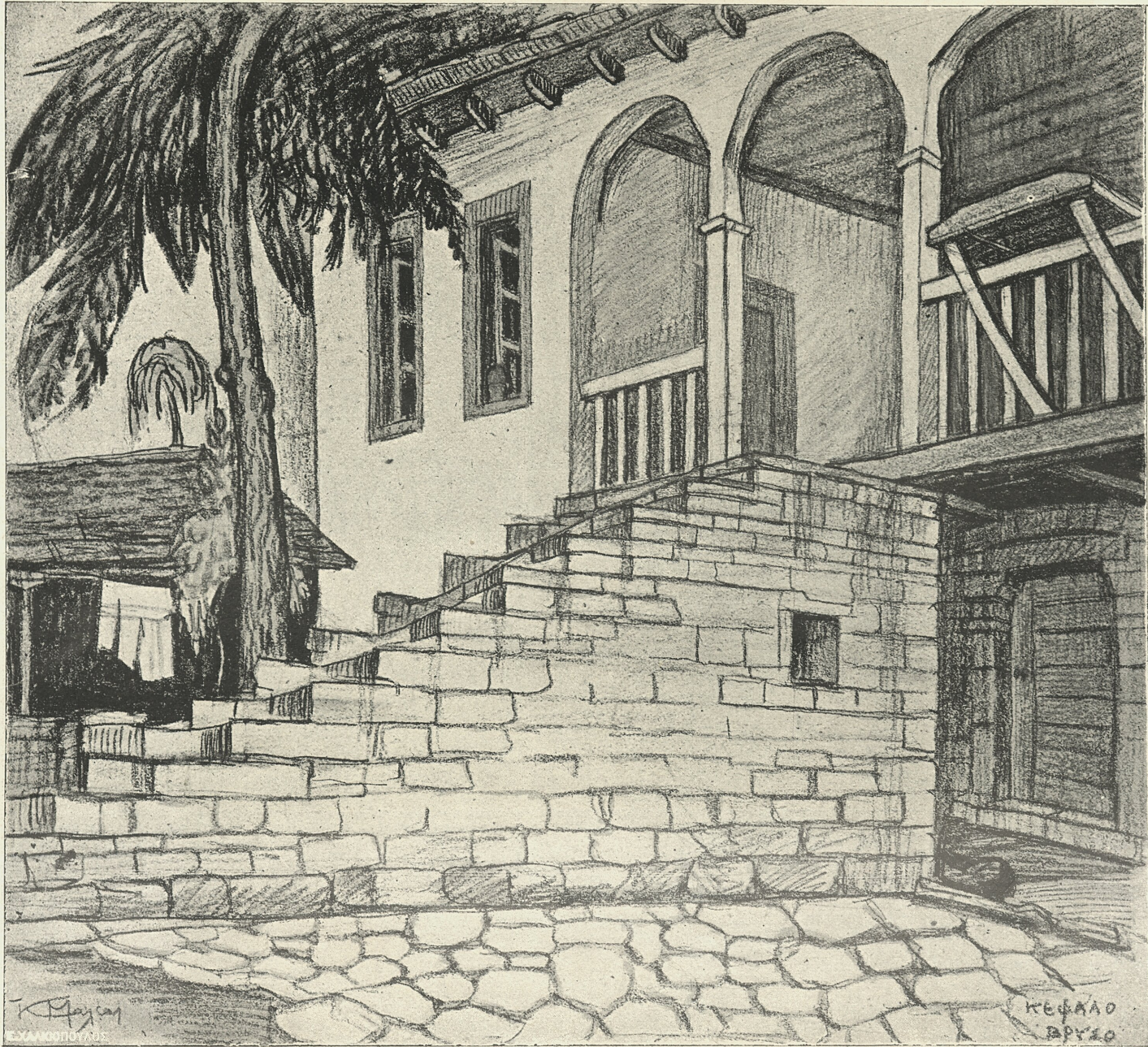

— 11 —

K. KAKOBYIA
ΚΑΚΟΒΥΙΑ

Ε. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

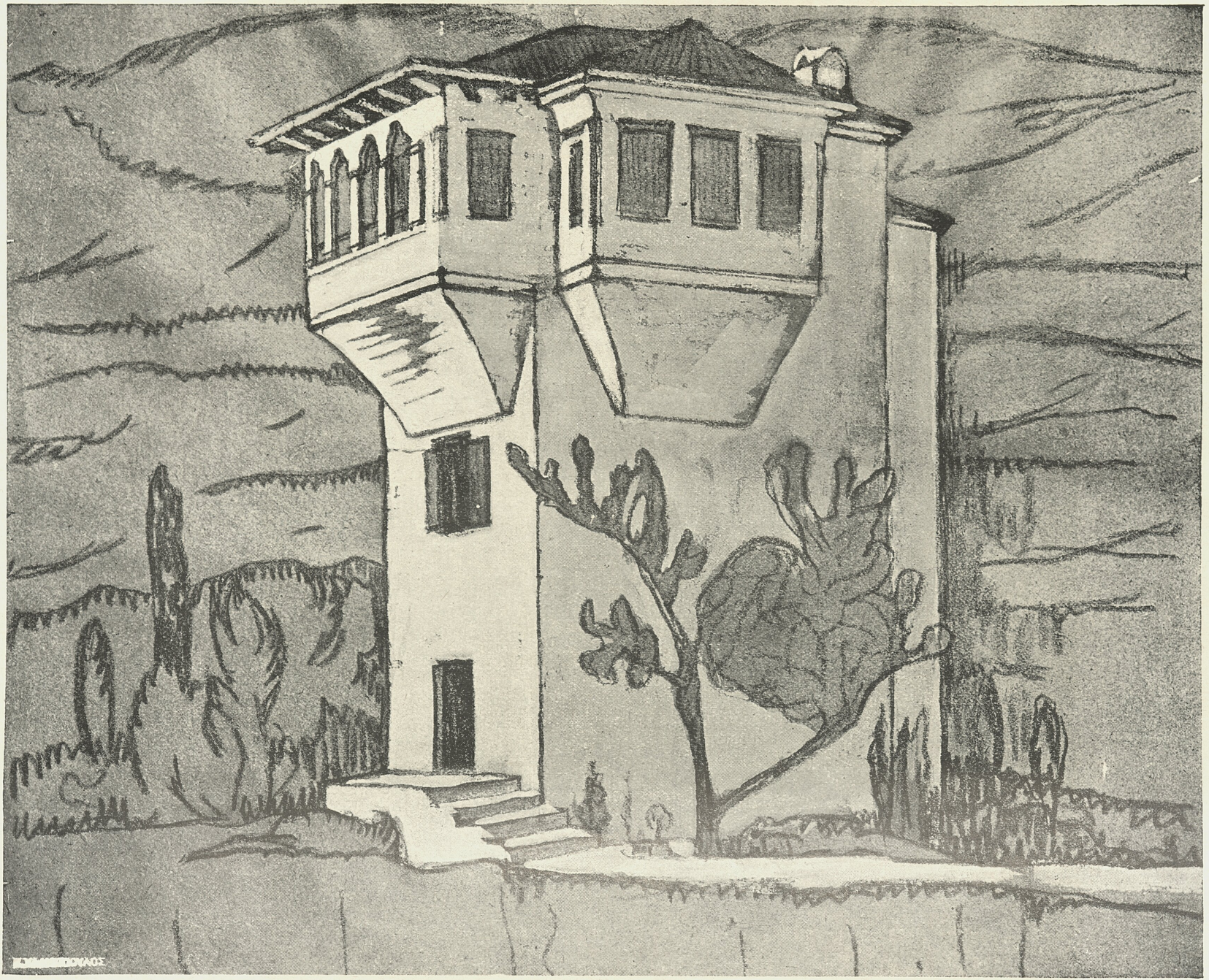
Κ. Παναγιωτόπουλος / Ε. ΜΑΚΙΔΟΠΟΥΛΟΣ

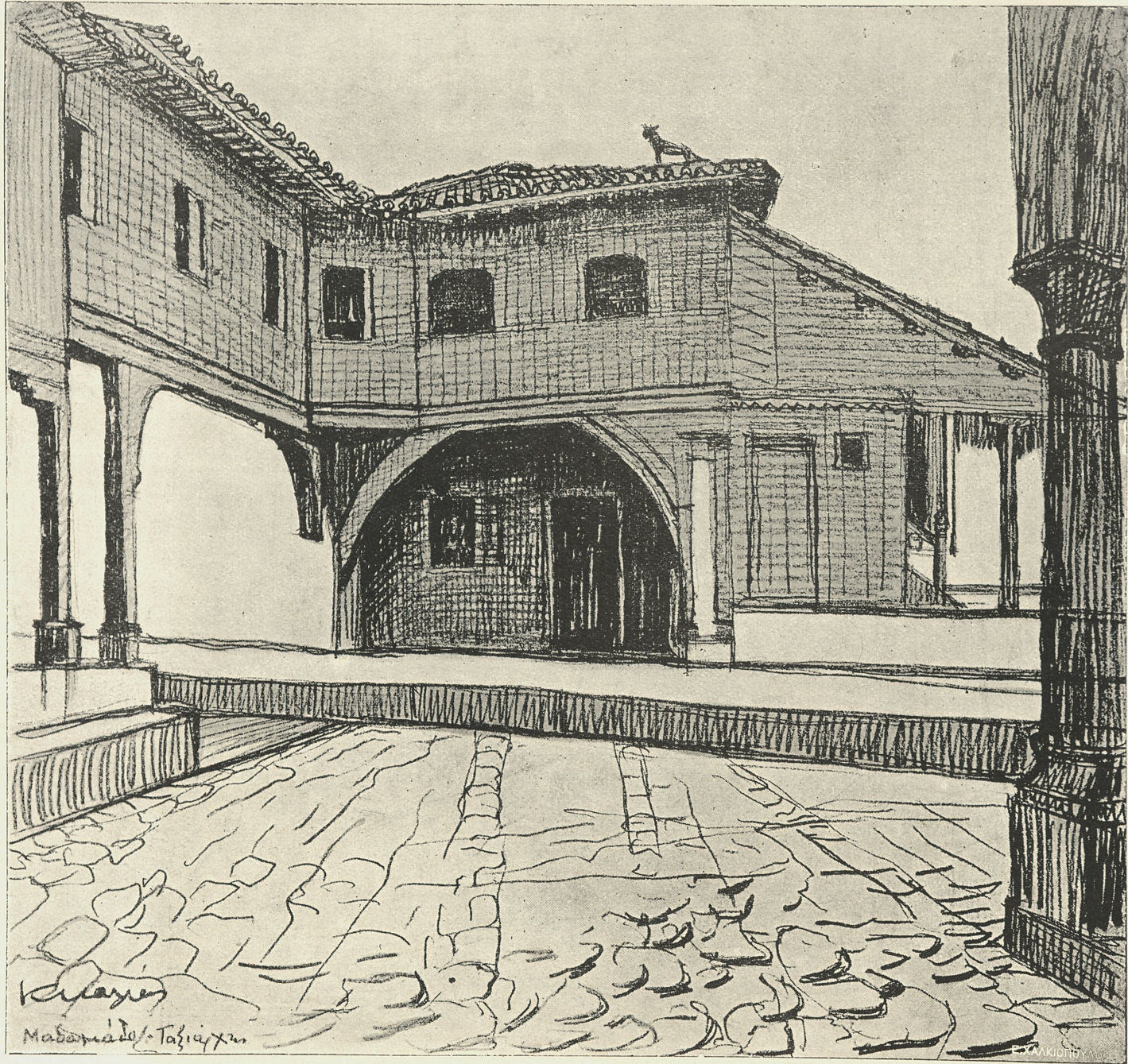

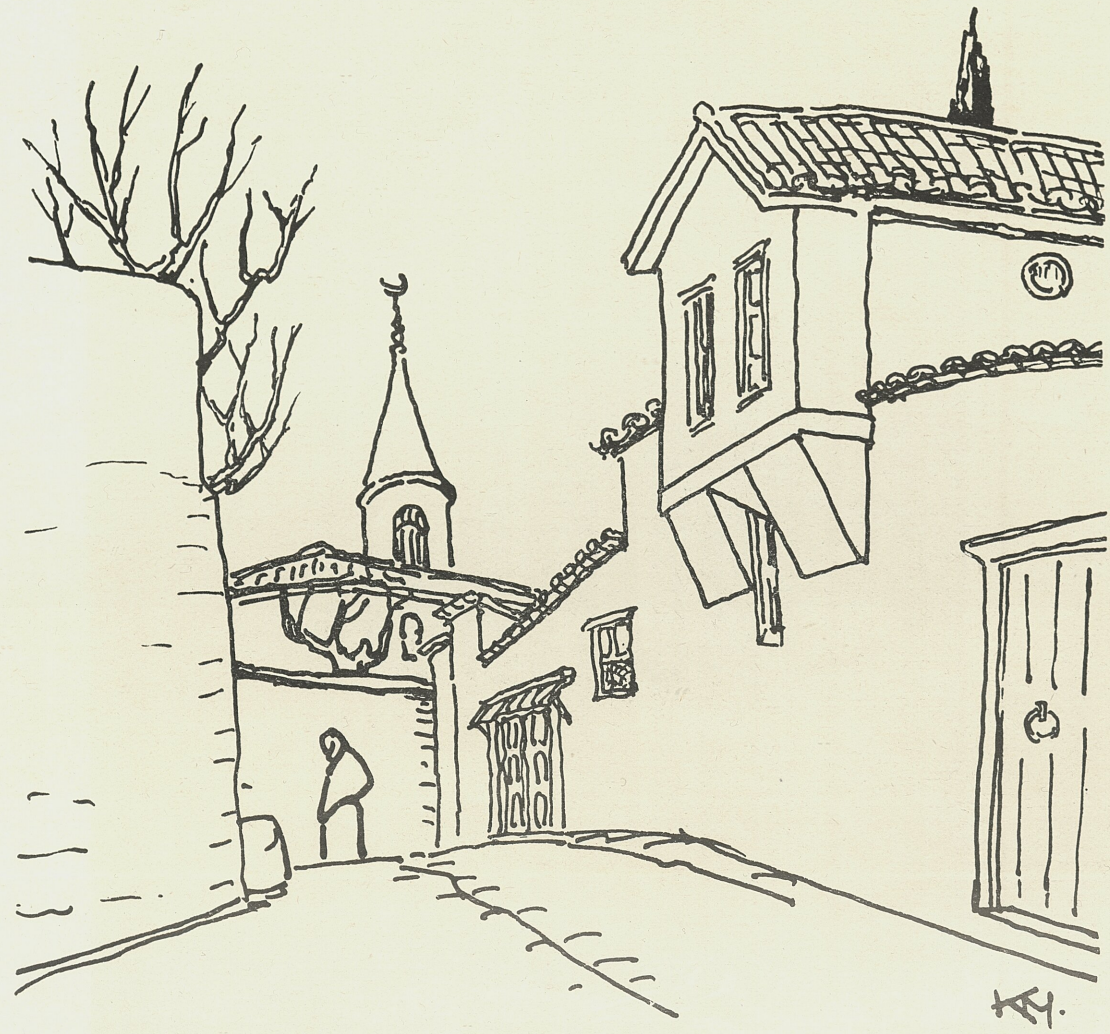

© 1998 BY AAS

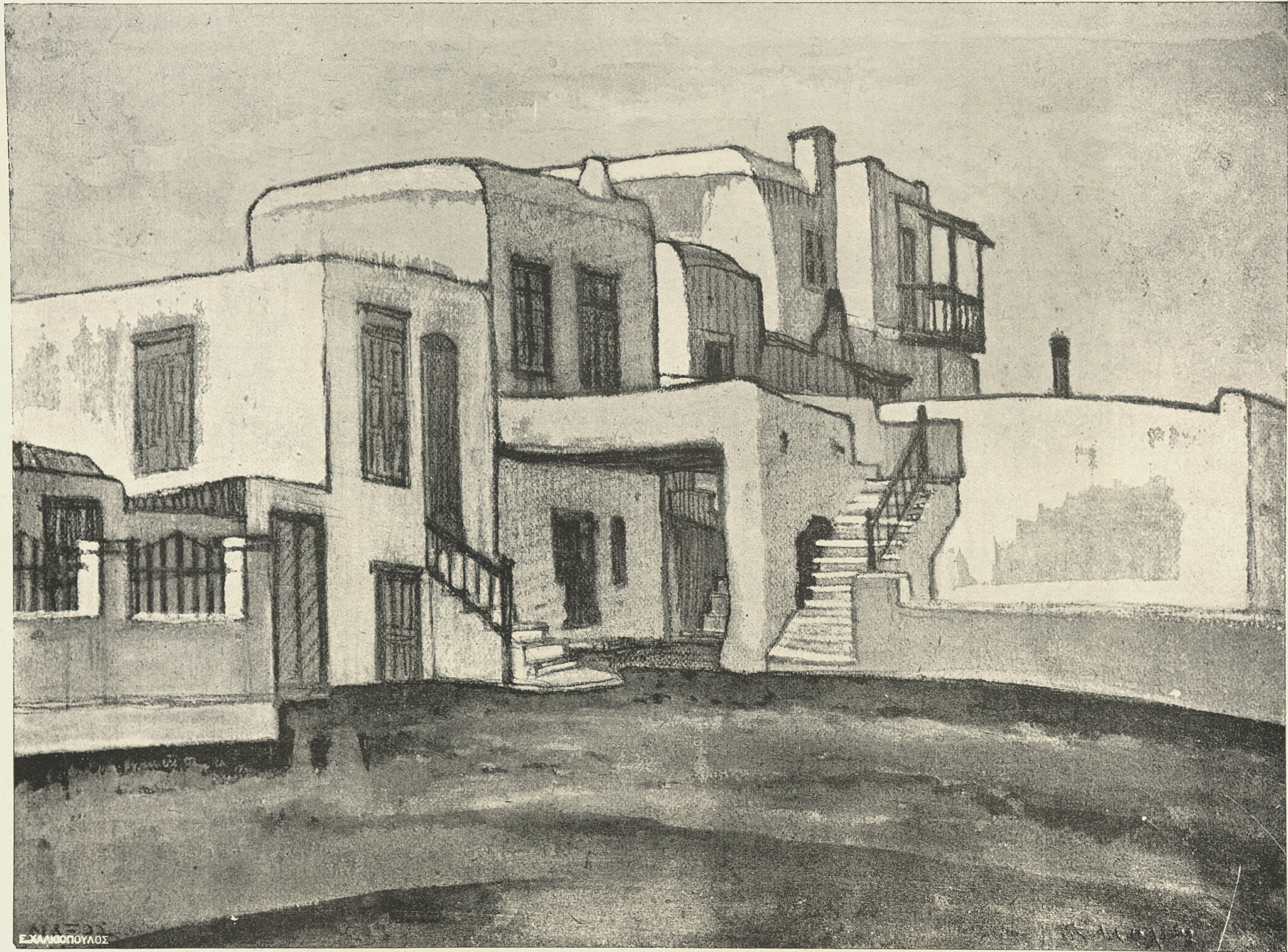

ΝΑΕΟΣ

Ε. ΧΑΛΚΟΠΟΥΛΟΣ

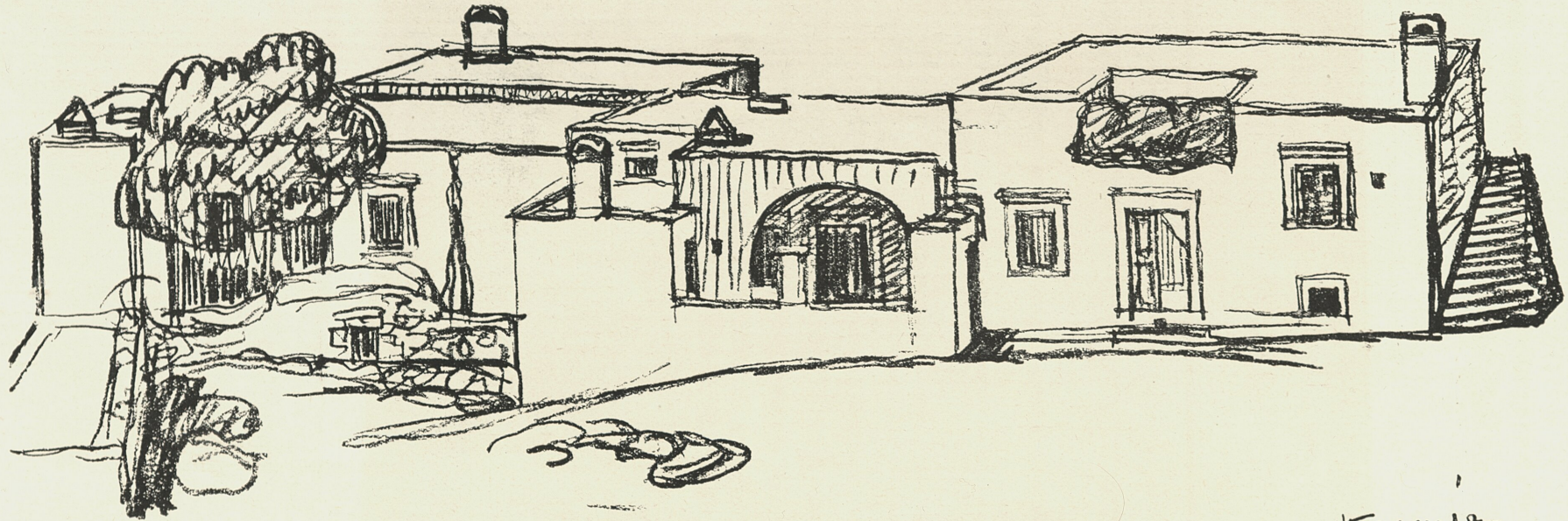

Κρυψί
ΝΑΞΟΣ ΧΕΡΑ
1920

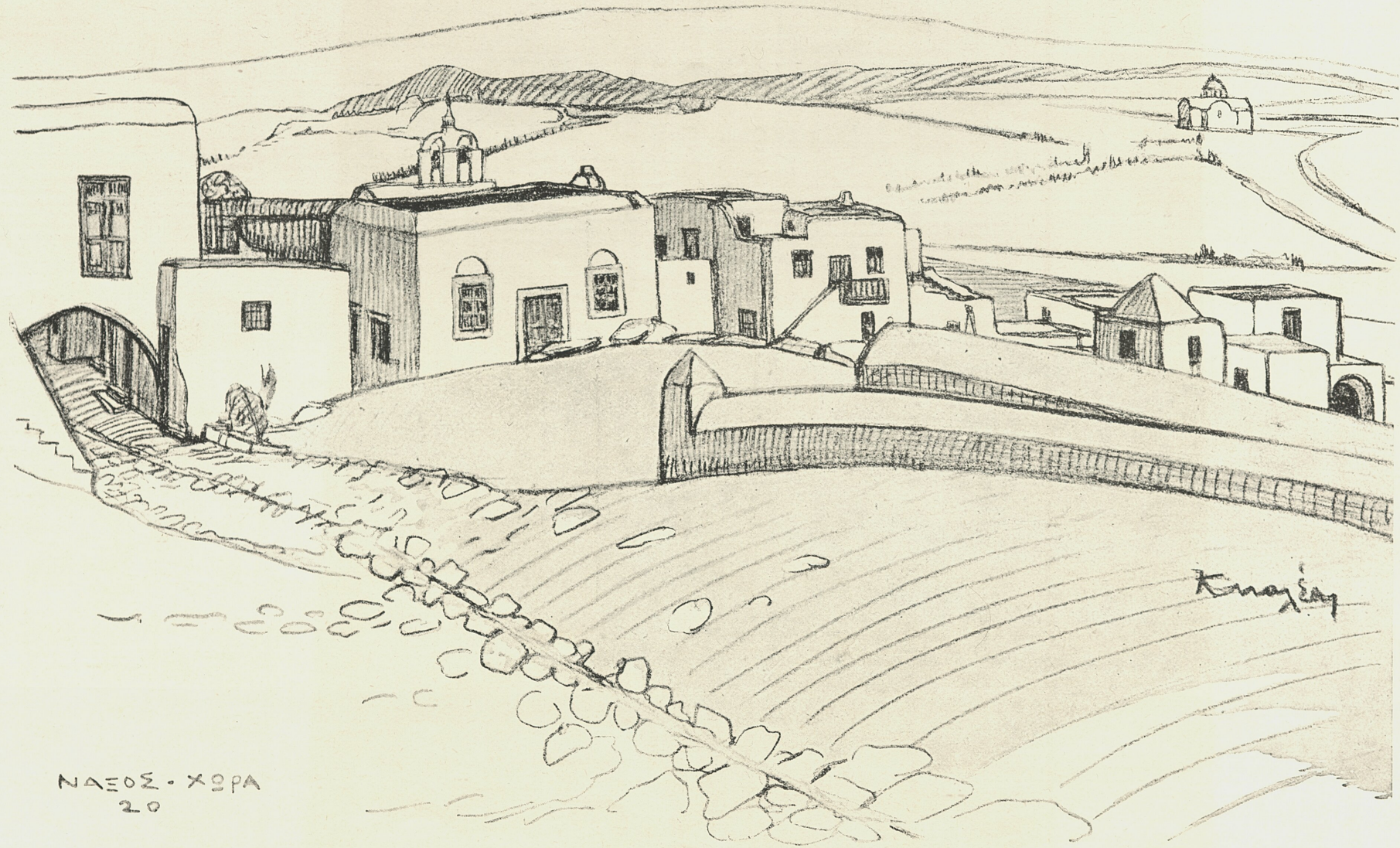
Kruyer
NA 202192

Kreyler
NAE02 1920

ΣΗΗΤΙΑ
ΧΟΡΑ - ΝΑΣΟΛ
ΕΛΛΑΔΑ

ΝΑΕΟΣ - ΧΟΡΑ
20

Kouzes
ΝΑΞΟΣ 1920

ΝΑΞΟΣ
Kouylyas 1920

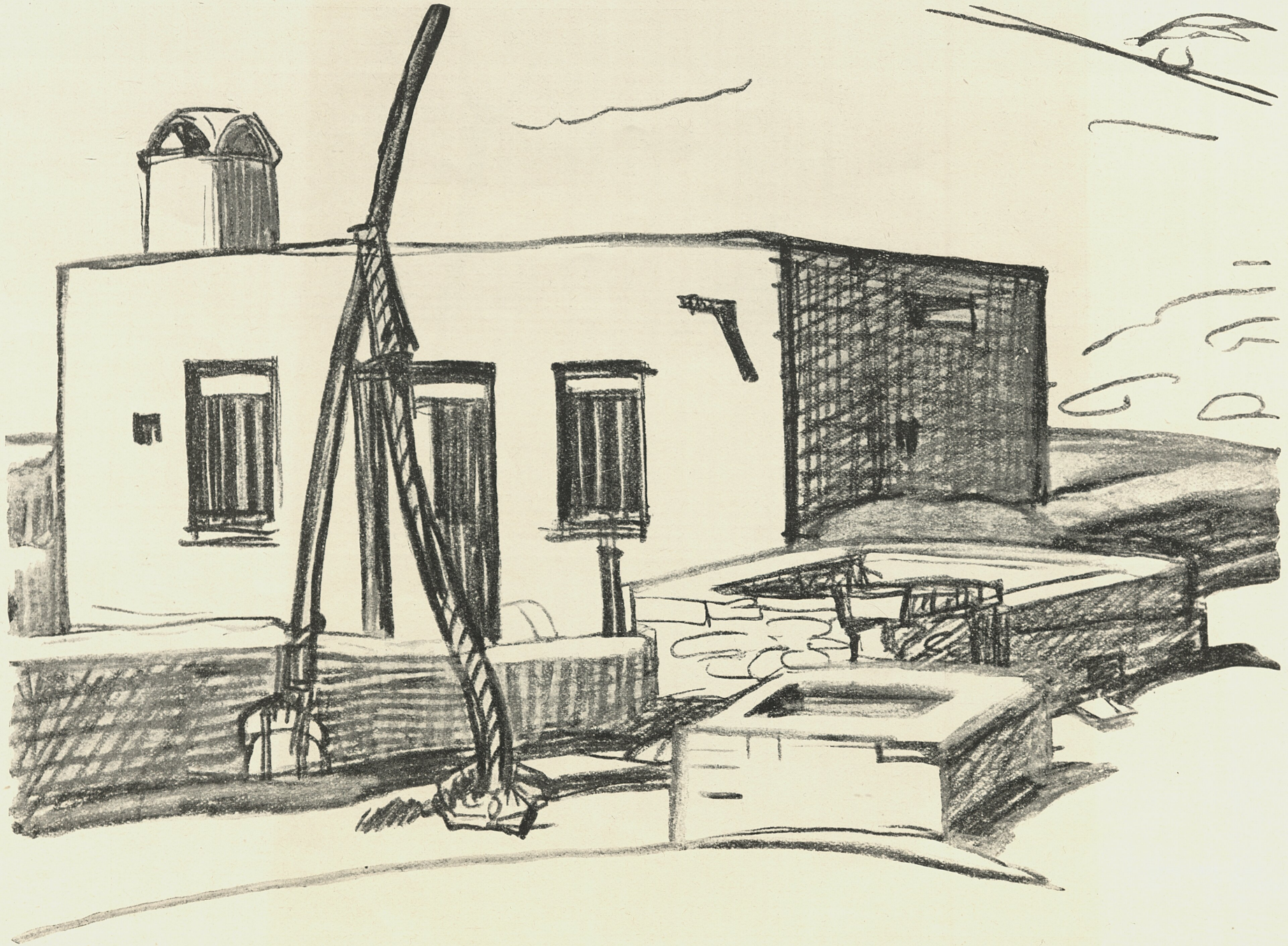

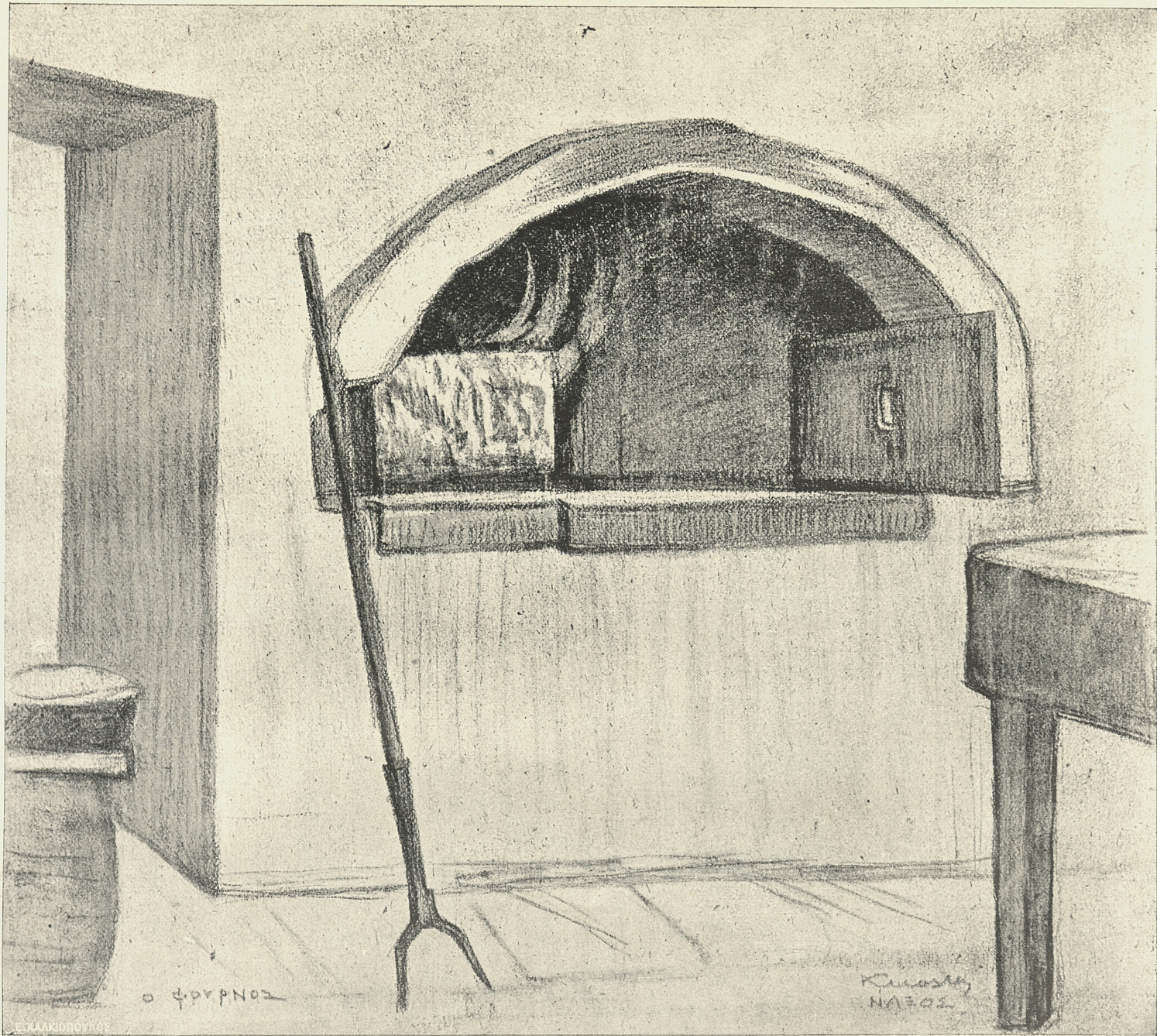
X. M. J. 1904

HA 305

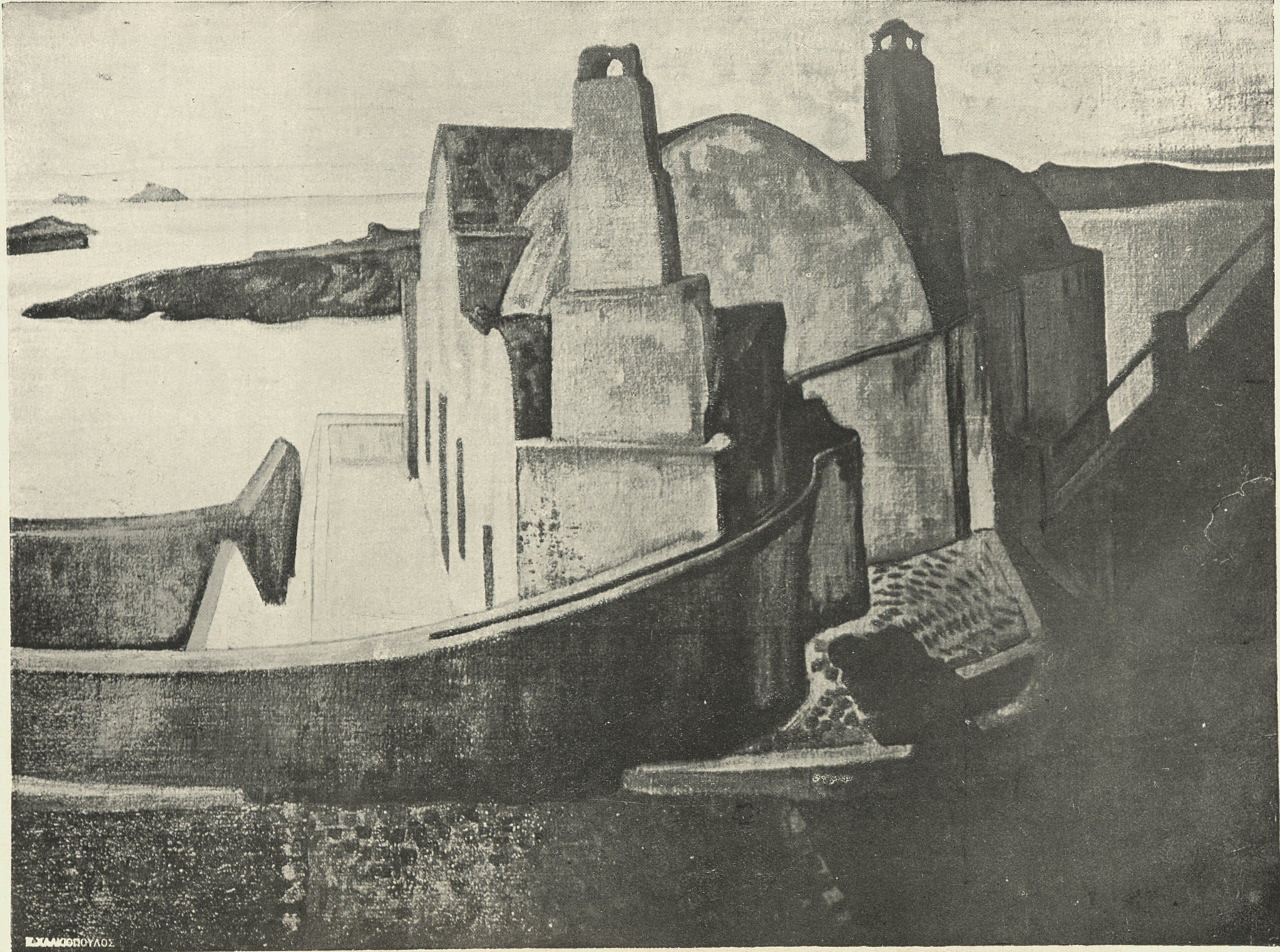
ΔΙΑΦΟΡΑ

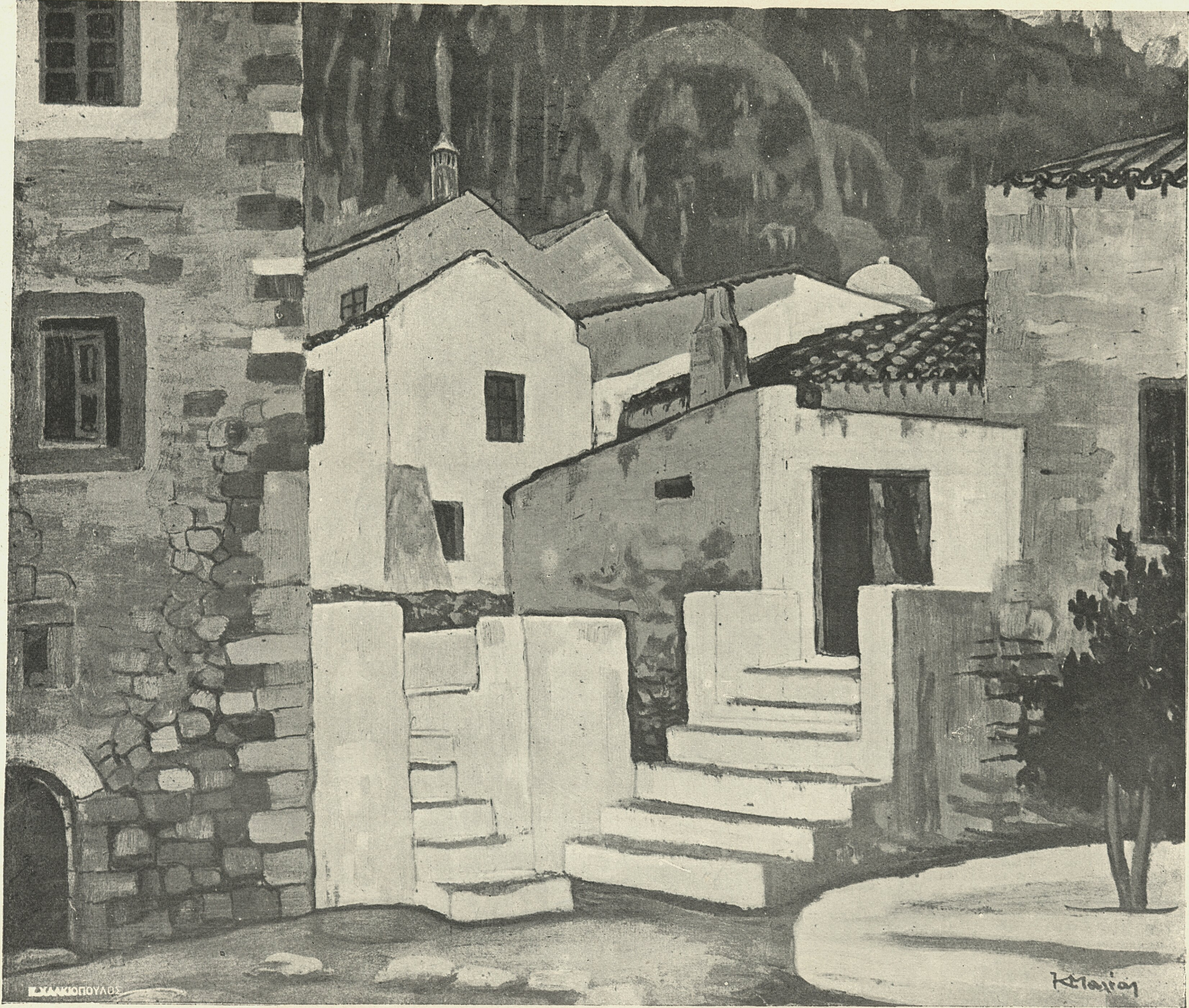

ΣΑΛΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

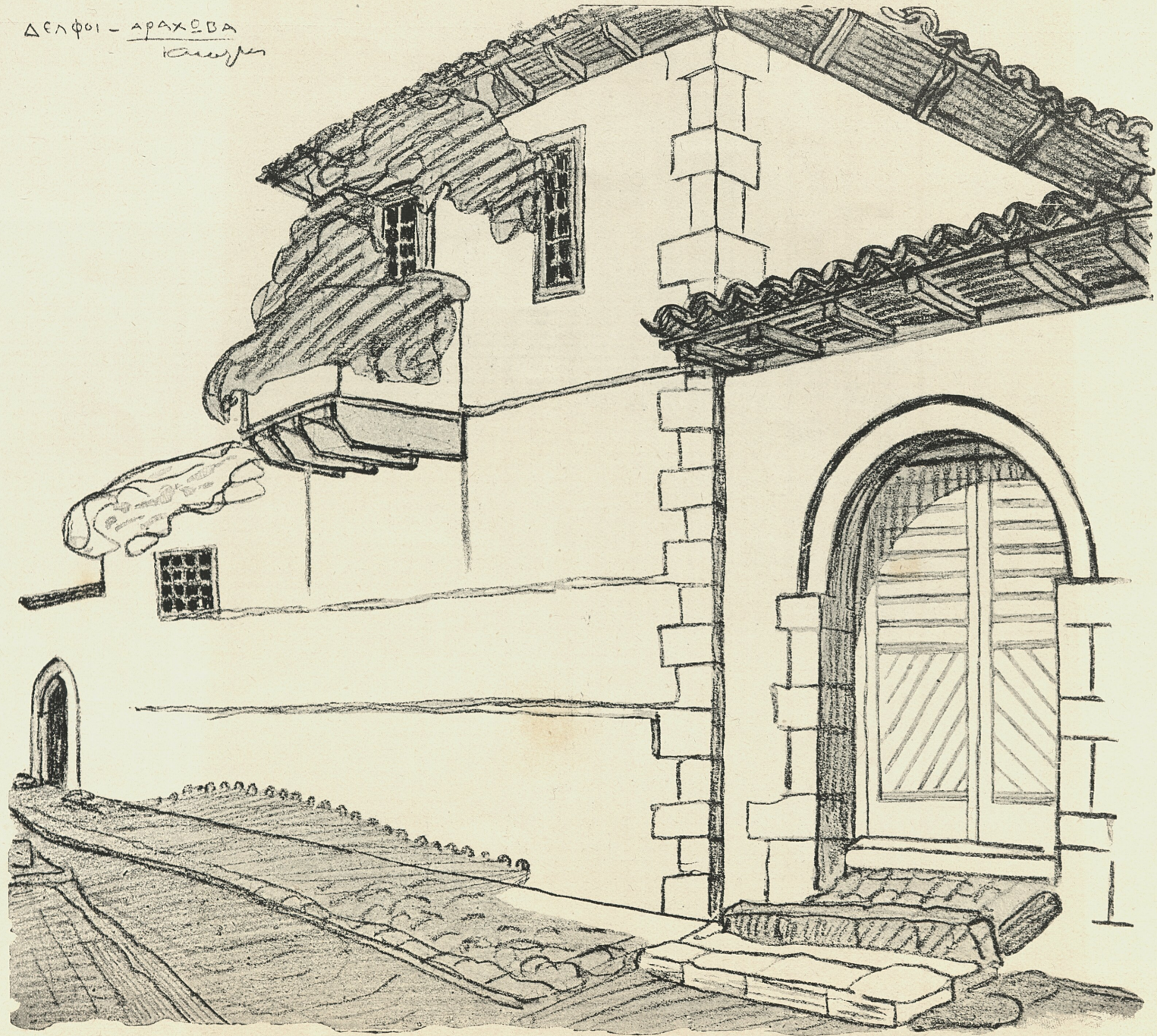
ΝΑΥΠΑΛΙΟ
ΑΓΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΣ

Ε. ΧΑΚΙΟΠΟΥΛΟΣ

Κ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

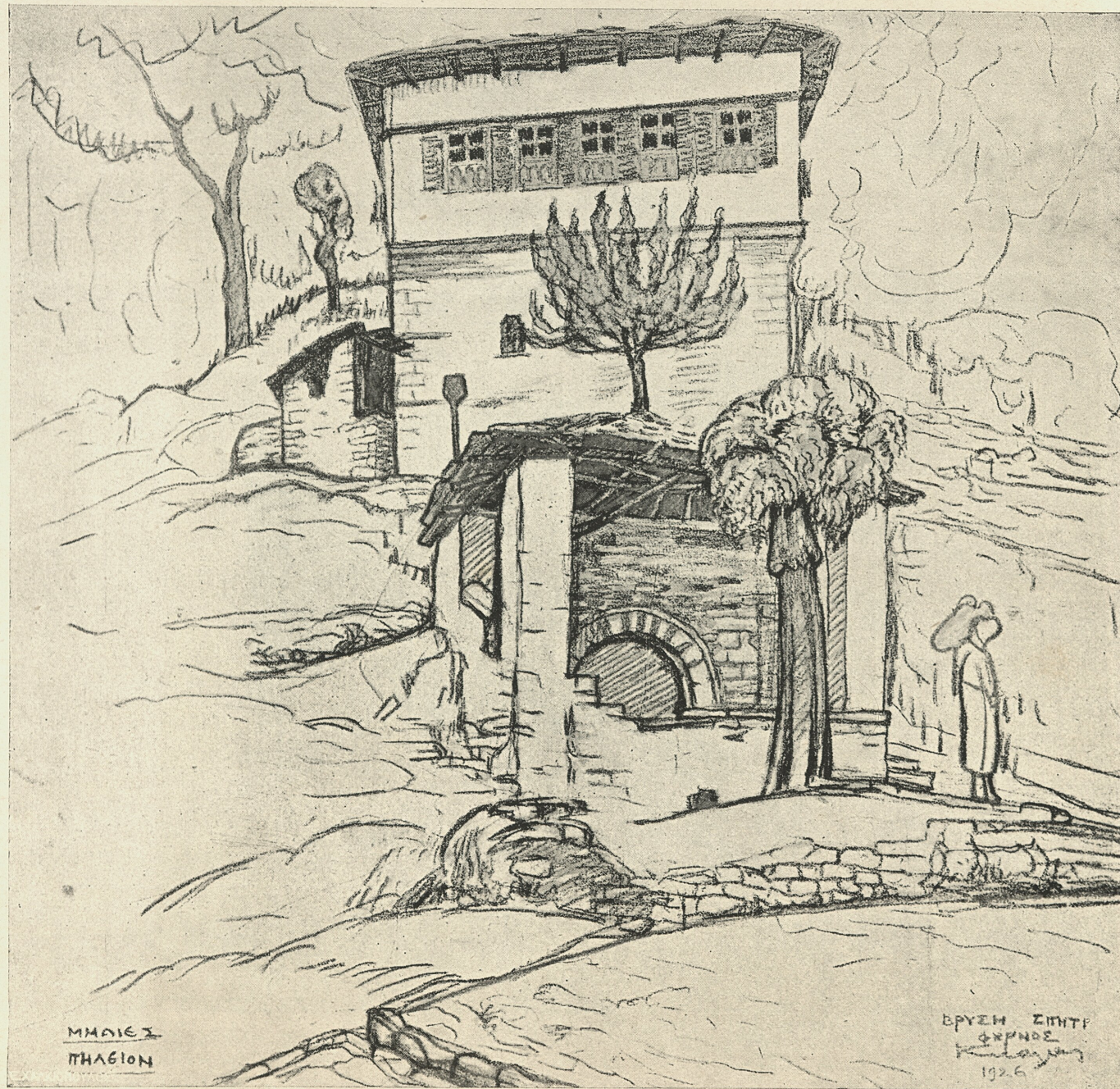

Δελφοί - ΑΡΑΧΩΒΑ
Κωλύς

Ε. ΧΑΚΙΠΟΥΔΑΣ

ΜΗΔΙΣ
ΠΗΛΙΟΝ

ΕΡΥΕΝ ΣΙΗΤΗ
ΦΕΡΝΟΣ
Κυριακή
1926

Βιβλιοθήκη
ΤΕΛΛΟΓΑΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.
Κωδ.....

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ:

1. Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ: *Πῶς ὑφαίνονται καὶ νύθονται οἱ Αἰτωλοὶ* μετὰ πολλῶν εἰκόνων τῆς Κ^ας Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη καὶ φωτογραφιῶν . . . . Δραχ. 21.—
2. Π. Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ: *Ἱστορικὰ ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν*, ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν . . . . » 34.—
3. Κ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΗ: *Μανιάτικα Μοιρολόγια καὶ Τραγούδια* . . . . » 25.—
4. ΕΥΑΓ. ΣΤ. ΤΖΙΑΤΖΙΟΥ: *Τραγούδια τῶν Σαρακατσαναίων* . . . . » 15.—
5. ΣΠΥΡ. ΘΕΟΤΟΚΗ: *Ἀλληλογραφία Ἰ. Α. Καποδίστρια — Ἰ. Γ. Ἐυνάρδου 1826-1831 (Τεύχος Α')* . . . . » 24.—
6. Κ. ΜΑΛΕΑ: *Εἰκόνες Λαϊκῆς Ἀρχιτεκτονικῆς* . . . . » 80.—

Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν εἰς τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ τῇ προσθήκῃ Δραχ. 12.50 δι' ἕκαστον ἀντίτυπον εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Κεντρικὴ πώλησις καὶ παραγγελίαι εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

52 Ὀδὸς Σταδίου, Ἀθήναι

“ΕΛΛΗΝΙΚΑ,,

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

Ἡ ἔκδοσις ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπιμελεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Βιβλιοθήκης καὶ ἐξεδόθησαν ἤδη τὰ δύο πρῶτα τεύχη ἀποτελοῦντα τὸν τόμον τοῦ 1928. Ἐν ἀρχῇ ἐκδίδεται δις τοῦ ἔτους εἰς τεύχη ἀποτελοῦντα ἐτήσιον τόμον 20—30 τυπογραφικῶν φύλλων μεγάλου 8^ο. Διευθύνται τῆς Συντάξεως εἶναι οἱ κ. κ. Κ. ΑΜΑΝΤΟΣ καὶ ΣΩΚΡ. ΚΟΥΓΕΑΣ, καθηγηταὶ τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Γραφεῖα Συντάξεως: Ἀκαδημίας 46.

Ἐτησίᾳ συνδρομῆ: Ἐσωτερικοῦ Δρ. 75. Ἐξωτερικοῦ Δρ. 100.

Εἰς τὴν αὐτὴν τιμὴν πωλοῦνται καὶ οἱ ἐκδιδόμενοι τόμοι.

Αἰτήσεις πρὸς ἔγγραφὴν συνδρομητῶν καὶ ἀγορὰν τοῦ Α' τόμου ἀπευθύνονται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἰ. Ν. Σιδέρη 52 ὁδ. Σταδίου, Ἀθήναι.

ΤΕΛΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΗΣ